

5. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами). ДСП-201-97 //Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань /МОЗ України; ГСЕУ. –Т.5. –Ч.3. –К., –1999. –С. 229-269.
6. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения. СанПиН №4630-88 //Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань /МОЗ України; ГСЕУ. –Т.1. –Ч.1. –К., –1995. –С. 139-205.
7. Методические указания по оценке степени опасности загрязнения почвы химическими веществами. №4266-87 /МЗ СССР; ГСЭУ. –М., –1987. –25 с.
8. Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань. ДСанПіН №239–96. «Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідеміологічних питань /МОЗ України; ГСЕУ. –Т.5. –Ч.1. –К., –1996. –С. 286-307.
9. Санитарные нормы допустимого шума в помещениях жилых и общественных зданий и на территории жилой застройки. СН №3077-84 //Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань /МОЗ України; ГСЕУ. –К., –1996. –Т.5. –Ч.1. –С. 95-102.

**ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН ГОРОДА ДНЕПРОДЗЕРЖИНСКА:
ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ И САНИТАРНО-ГИГИЕНИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ**

Киреева И.С., Махнюк В.М., Токар В.О., Муха В.Г.

В статье проанализированы основные градостроительные решения генерального плана г. Днепродзержинска. Рассмотрены наиболее острые планировочные, санитарно-гигиенические и экологические проблемы и пути их решения.

**GENERAL PLAN OF THE CITY OF DNIPRODZERZHYNK
AND SANITARY-AND-HYGIENIC PROBLEMS**

I.S. Kireeva, V.M. Maxnyuk, V.O. Tokar, V.G. Muxa

The main town planning of the general plan of the city of Dniprodzerzhynsk were analyzed in the article. The most planning, sanitary-and hygienic and ecologic problems of the city and the ways of their solution were considered.

К 614.3:66:544.023

**ГІГІЄНИЧНІ ПИТАННЯ РОЗМІЩЕННЯ СМІТТЄСПАЛЮВАЛЬНОЇ
УСТАНОВКИ МАЛОЇ ПОТУЖНОСТІ ДЛЯ ЗНЕШКОДЖЕННЯ
ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В ПРОМИСЛОВІЙ ЗОНІ м. КИЄВА**

Махнюк В.М., Кіреєва І.С., Могильний С.М.

ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України», м. Київ

Актуальність. В Україні та багатьох країнах СНД однією із складних та гострих проблем сьогодення є проблема утилізації та знешкодження твердих побутових відходів (ТПВ) [1].

Всезростаюче накопичення ТПВ та відставання процесу їх утилізації та знешко-

дження призводить до погіршення санітарної ситуації та епідемічної безпеки населених місць. Забруднення навколишнього середовища різними хімічними та біологічними агентами, що містяться у відходах, негативно впливає в першу чергу на умови життєдіяльності населення та його здоров'я [2-3].

На території України щорічно утворюється 1 млн.м³ відходів життєдіяльності населення. Площа територій, зайятих під полігонами твердих побутових відходів (ТПВ) складає біля 450,0 тис.га і щорічно збільшується на 2,5-4%. Індустріальні методи переробки ТПВ в Україні мало розвинуті і не перевищують 3-4% [4].

Розміщення потужних транспортних вузлів в найкрупніших містах та портах країни створюють необхідність вирішення проблеми збирання, тимчасового зберігання та знешкодження значної кількості ТПВ від населення, що пересувається в різних видах транспорту.

Набуває поширення застосування в портах, аеропортах та залізничному транспорті використання сміттєспалювальних установок малої потужності, які призначені для приймання, сортування та термічної переробки (спалювання) ТПВ, які утворюються у вагонах пасажирських поїздів, залізничних станцій та інших служб залізниці.

В Україні для знешкодження ТПВ залізничного транспорту використовують сміттєспалювальні установки потужністю 400 кг сміття на годину (3200 т/рік) на залізничних платформах, які розроблені Харківськими вченими УкрГНТЦ «Енергосталь» та НПФ «Технологія» [4].

За результатами досліджень ДУ «ІГМЕ НАМНУ» відходи утворені в процесі переробки твердих побутових відходів при спалюванні оцінюються як промислові відходи, оскільки спостерігається забруднення атмосферного повітря біологічними та хімічними чинниками, які характеризуються значним вмістом легко летючих речовин, важких металів і за ознаками токсичності ці відходи можуть класифікуватись за III-IV класами небезпеки [5].

На сміттєспалювальні установки малої потужності (пересувне сміттєспалювальне обладнання) розроблені та затверджені ТУ У 29.2-25196855-011:2010 (висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи МОЗ України від 05.03.02-07/36609).

Мета дослідження. На підставі аналізу проектних матеріалів щодо обґрунтування розміщення сміттєспалювальної установки МПК-400, достатності необхідних площ для складування та зберігання ТПВ та об'єктів

для обслуговування установки, планувальної організації та фактичного стану санітарної та екологічної ситуації на її території, інженерного благоустрою та забезпечення санітарно-побутовими умовами для працюючих провести санітарно-епідеміологічну оцінку проекту установки МПК-400 та визначити розмір санітарно-захисної зони для неї.

Об'єкти і методи дослідження.

Об'єктом дослідження була сміттєспалювальна установка МПК-400 (потужністю 3,2 тис. т/рік) для знешкодження ТПВ залізничного транспорту.

При виконанні роботи використані такі методи дослідження:

- експертно-аналітичний (при проведенні санітарно-епідеміологічної експертизи проектних матеріалів);
- санітарно-гігієнічного обстеження об'єкта та прилеглих об'єктів, розташованих на прилеглий території (ф.№315/о);
- гігієнічного обґрунтування вимог зонування території та санітарного режиму використання прилеглої території, рекомендацій щодо дотримання вимог санітарного законодавства щодо забруднення атмосферного повітря, ґрунту та шуму.

Результати досліджень. При проведенні санітарно-епідеміологічної експертизи проектних матеріалів щодо розміщення установки МПК-400 у виробничій зоні Київської дистанції колії ПЗЗ у Святошинському районі м. Києва по вул. Пост-Волинська, 1-г було встановлено.

Проммайданчик для розміщення установки МПК-400 знаходиться на земельній ділянці тупикової колії залізниці – виробнича зона Київської дистанції колії ПЗЗ і відноситься за призначенням до земель залізничного транспорту – смуги відведення залізничної колії.

Установка МПК-400 не є об'єктом містобудування і не потребує виділення окремої земельної ділянки, тобто у даному випадку може розміщуватись на виробничому майданчику Київської дистанції колії ПЗЗ.

Відповідно до ситуаційного плану майданчик установки МПК-400 межує: на півночі – з територією промислової бази залізниці і далі з найближчою житловою забудовою міста на відстані 620 м; на сході та півдні – з виробничою територією залізнич-

ної станції Пост-Волинська; на південному заході – з окремим одноповерховим гуртожитком (вул. Миру, 19/4) на відстані 250 м

від межі проммайdanчика установки МПК-400 (рис. 1).

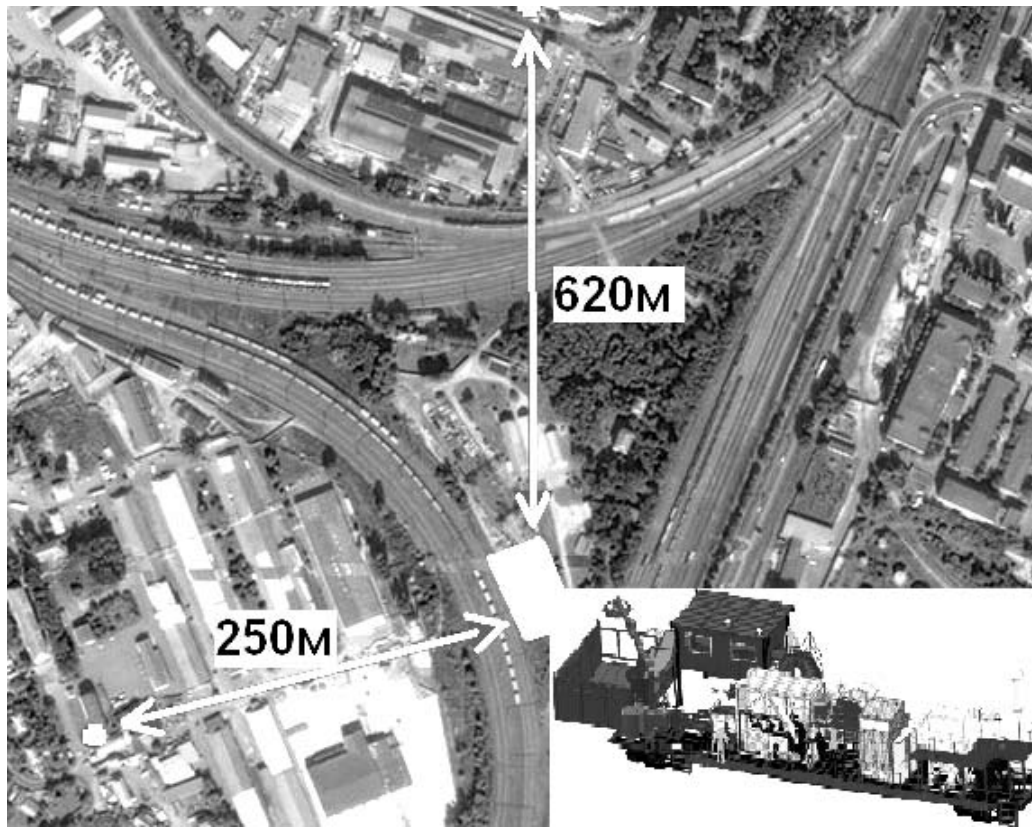

Рисунок 1. Проммайdanчик установки МПК-400.

Установка МПК-400 розташована на 4-х вісній залізничній платформі вантажопідйомністю 68 т, установлюється на спеціально обладнаній площадці. До складу ком-

плексу входить лінія сортування відходів і котел термічного знешкодження залишків (рис. 2).

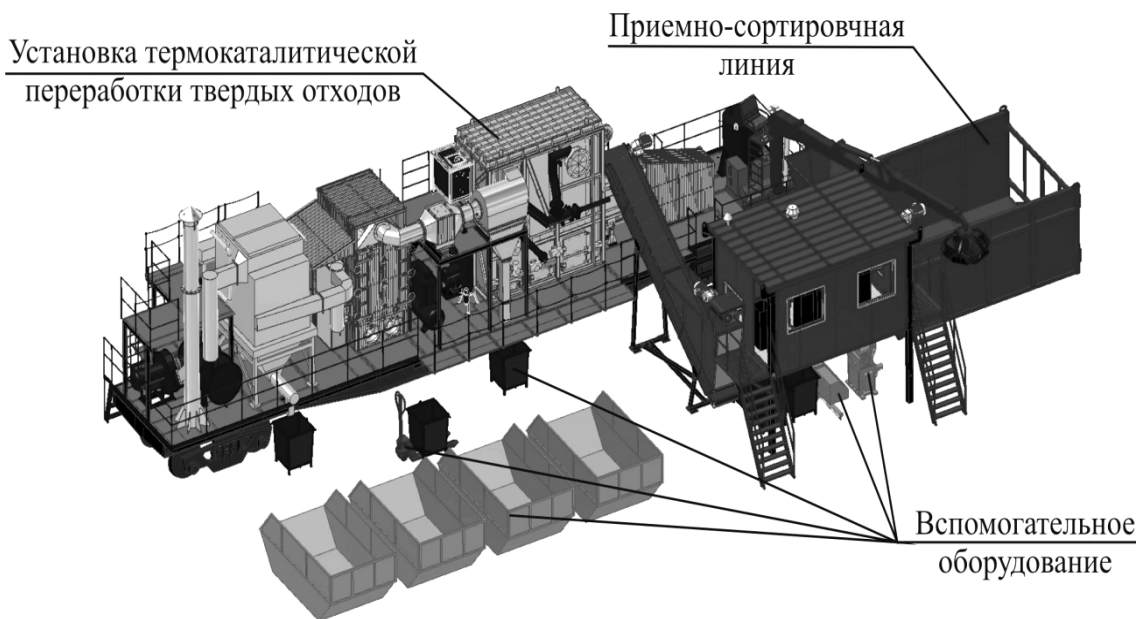

Рисунок 2. Установка з переробки ТПВ.

Максимальний добовий об'єм відходів, що поступають на переробку, складає 32 м³. Для прийому відходів передбачено 2 бункери (один резервний), об'єм яких складає по 33 м³ кожний. Об'єм бункера достатній для того, щоб відходи не накопичувались і поступали на спалювання упродовж доби, що запобігає процесам гниття та виключає утворення неорганізованих джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Використання резервного бункера дозволяє проводити дезінфекцію (1 раз на добу) та ремонт (у разі потреби) робочого бункера.

Лінія сортування твердих побутових відходів (ТПВ) включає: систему конвеєрів (завантажувальний з бункерним наповнювачем та сортувальний), що подають ТПВ в камерну піч); завантажувальні конвеєри (ємністю 0,35-0,5 м³), що слугують для прийому відсортованих ТПВ, які мають комерційну цінність. Для переробки пластмаси в комерційній частині відходів передбачено встановлення дробарки «Корсар» Р-190.

Принцип роботи сортувальної лінії ТБВ полягає в наступному. У контейнер для прийому сміття ємністю 33 м³ завантажуються сировина безпосередньо з машини або за-

вантажувачем. З контейнера сировина подається в приймальний бункер ємністю 2,5 м³, який обладнаний завантажувальним транспортером. Подача відходів здійснюється гладкою гумовою стрічкою шириною 0,6 м та довжиною 10,8м. Вхідна частина сортувального транспортера обладнана трьома бактерицидними лампами ЛД 40УФ. При пересуванні відходів відбувається ручне сортування з відбором комерційної частини відходів (ПЕТ, папір, кольоровий метал, скло та пластик). У сортувальній кабіні сміття обладнано 2 робочі місця. Робочі місця сортувальників обладнані 4 накопичувальними контейнерами, під якими розміщується обладнання з накопичення, пресування та упакування відсортованих відходів. Далі електрокаром готова продукція відвантажується на поруч розміщений майданчик з бетонним покриттям до накопичення транспортної партії, і далі транспортується на спеціалізовані підприємства для подальшої переробки згідно з договорами.

Сортувальна кабіна обладнана освітленням, витяжною вентиляцією, опаленням (повітряний калорифер), електричним пультом керування лінією (рис. 3).

Рисунок 3. Сортувальна кабіна сміттєспалювальної установки ПМК-400.

До складу установки термokatалітичної переробки (спалювання) твердих відходів входять наступні основні елементи: консольно-поворотний гідроманіпулятор з пелюстковим грейфером; система завантаження відходів (завантажувальний пристрій з пневмоприводами); камерна піч для спалювання ТПВ із вбудованою колосниковою решіткою з ворушителем, модернізованою камерою допалення. Система спалювання оснащена димоохолоджувачем, рекуператором, каталітичним апаратом 1-го ступеня та удосконаленою паливною форсункою. Система подавання вентиляторного повітря включає вентилятор, який постачає піч повітрям для горіння, а також для охолодження димоохолоджувача та колосникової решітки. Димоохолоджувач 2-го ступеня, теплообмінник з системою примусової циркуляції, димосос з частотним перетворювачем та вуглетканевий фільтр передбачені для очистки повітря та відведення його димовою трубою, оснащеною камерою шумопоглинання та газоаналізатором. Компресор з ресивером та повітросушителем забезпечують стиснутим повітрям пневмопривід загрузки, ворушитель, систему регенерації рукавного фільтра та каталітичного апарату 2-го ступеня з системою подачі содового розчину. Паливне господарство представлено у складі бака для рідкого палива, паливного насоса, фільтрів, лічильника, трубопроводів з арматурою, форсункою та системою контролю та керування.

Піч перед початком роботи розігрівається до температури 700°C за допомогою форсунки, встановленої в топці печі, яка працює на соляровому маслі. Повітря, підігріте до 350-400°C, подається на пальник, під колосникову решітку та у камеру допалення з регулюванням. Подачею палива через регульовальний клапан підтримується температура газів у камері допалення в межах 900-1000°C. Залишки відходів, що надійшли на термічне знешкодження, спалюються на колосниковій решітці, обладнаній ворушителем. По мірі вигорання відходів на залишок (20-30%), що горить, завантажується нова партія холодних відходів. Димові гази перебувають у камері допалення при температурі 900-1000°C упродовж 2-2,5 с, що забезпечує розкладання й спалювання важких вуглеводнів на 98%. Після камери допалення димові

гази проходять крізь високотемпературний каталітичний реактор I ступеня. Недогорілі в камері допалення печі важко окислювальні органічні речовини, включаючи бенз/а/пірен, діоксини, фурани та ін., знешкоджуються в реакторі на 95%. Далі димові гази проходять через рекуператори I і II ступеня, у яких повітря, що подається вентилятором, нагрівається до температури 350-400°C. Після рекуператора димові гази охолоджуються до 600°C на димоохолоджувачі I ступеня. Очищення продуктів згоряння від кислих неорганічних сполук здійснюється за рахунок упорскування 10%-го содового розчину в камеру допалення за димоохолоджувачем I ступеня. Для зниження пилового навантаження на каталітичний реактор II ступеня встановлений відцентрово-вихровий пиловловлювач. Охоложені до 600°C димові гази надходять на очищення в каталітичний реактор II ступеня, на якому відбувається остаточне доочищення димових газів, що відходять, від органічних речовин. Далі димові гази охолоджуються до 120-180°C та подаються на очищення від зважених речовин на рукавний фільтр ФРІР-36 з імпульсною регенерацією, ефективність роботи фільтру – 99,4-99,5%.

Для вловлювання важких металів, парів ртуті, кадмію, кобальту та ін. встановлений вуглетканевий фільтр з ефективністю поглинання пилу – 98,0%. Вивантаження пилу й шлаків виконується періодично у мішки герметичною системою, яка виключає пило-виділення.

Для золи передбачені спеціальні металеві контейнери з кришками (10 шт. – по 0,3 м³ кожний), які розміщені на площадці з бетонним покриттям. Вивантаження золи у контейнери здійснюється герметичним способом.

Санітарно-побутові умови для працівників створені в прилеглої до майданчика установки існуючій службовій одноповерховій капітальній споруді.

Джерелами забруднення атмосферного повітря на об'єкті є: димова труба від печі та місце перевантаження шлаку та пилу (неорганізовані джерела викидів). У процесі функціонування установки в атмосферу надходять такі шкідливі речовини: діоксид азоту, оксид вуглецю, водень фтористий, во-

день хлористий, діоксид сірки, акрилонітрил, стирол, антрацен, ацетальдегід, ацетальдегід бензойний, бутилацетат, бутилнітрил, п-діоксибензол, ізопропілбензол, ксилол, пірен, сірковуглець, хлор, етилацетат, зважені речовини. Викиди здійснюватимуться на висоті 10,5 м.

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферу від установки становитиме 3,344963 т/рік.

Розрахунки розсіювання забруднюючих речовин в приземному шарі атмосфери показали, що максимальні концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі від запроєктованого транспортного обладнання з переробки ТПВ (з урахуванням фону) очікуються на рівні: т. №1 (одноповерхова будівля гуртожитку по вул. Миру, 19/4, 250 м від джерел викидів): діоксиду азоту – 0,0382 ГДК (0,828 ГДК), оксиду вуглецю – 0,0007 ГДК (0,4107 ГДК), зважених речовин – 0,0051 ГДК (0,2751 ГДК), водню хлористого – 0,0079 ГДК (0,4079 ГДК), водню фтористого – 0,0021 ГДК (0,4021 ГДК), хлору – 0,0105 ГДК (0,4105 ГДК); т. №2 (житлова забудова кварталу міста, 620 м від джерел викидів): діоксиду азоту – 0,0192 ГДК (0,8092 ГДК), оксиду вуглецю – 0,0003 ГДК (0,4103 ГДК), зважених речовин – 0,0023 ГДК (0,2723 ГДК), водню хлористого – 0,004 ГДК (0,404 ГДК), водню фтористого – 0,001 ГДК (0,401 ГДК), хлор – 0,0053 ГДК (0,4053 ГДК).

Очікувані концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі від запроєктованої установки ПМК-400, в тому числі з урахуванням фону по місту, за всіма речовинами на межі житлової забудови (250-620 м від джерел викидів) не перевищують гігієнічні нормативи за "Державними санітарними правилами охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами). ДСП-201-97" [6].

За санітарною класифікацією "Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів. ДСП №173-96" (додаток №4) [7] для стаціонарних сміттєспалювальних та сміттєпереробних заводів (без визначення потужності) розмір санітарно-захисної зони (СЗЗ) становить 500 м. Для несамохідних транспортних установок з пере-

робки твердих відходів потужністю 3,2 тис. т/рік розмір санітарно-захисної зони (СЗЗ) не встановлений.

Аналогічне запроєктованому МПК-400 (м. Київ) несамохідне транспортне обладнання з переробки твердих побутових відходів МПК – 300 потужністю 300 кг сміття на годину розміщено на залізничній платформі на виставній колії №6 грузового району станції Харків-Пасажирський в м. Харкові на пл. Привокзальній, 1.

Зазначена установка функціонує на території вантажного району станції Харків-Пасажирський і межує з житловою забудовою на відстані 320 м у південному напрямку, 380 м у західному напрямку та 310 м північному напрямку від джерел викидів установки.

За результатами натурних досліджень повітря, виконаних санепідстанцією на Південній залізниці у 2010р., при функціонуванні вищезазначеної сміттєспалювальної установки фактичні концентрації забруднюючих речовин на відстані 50, 100 м від найближчого джерела викидів становили по діоксиду азоту 0,11-0,06 ГДК, діоксиду сірки – 0,08-0,04 ГДК, оксиду вуглецю – 0,1 ГДК, що не перевищували гігієнічні нормативи за ДСП-201-97.

Аналогічні дослідження були проведені на експериментальній установці МПК-400, розміщеній на території Вагонної дільниці станції Київ-Пасажирський (м. Київ, вул. Уманська, 8) при її пробному пуску в експлуатацію (дослідження проводились лабораторією ДЗ "Київською лінійною СЕС на ПЗЗ" (31.08.2010 р.).

Відповідно до протоколів дослідження повітря населених місць на території житлової забудови по вул. Борщагівській №97-А та №146/1, розміщеної у західному та північно-східному напрямку на відстані 380 та 225 м від аналогічної установки ПМК-400 при проведенні пуско-налагоджувальних робіт установки (робота на повну потужність) фактичні концентрації забруднюючих речовин становили: діоксиду азоту – 0,21-0,95 ГДК, бутилацетату – менше 0,5 ГДК, водню фтористому – 0,12-0,17 ГДК, водню хлористому – 0,5-0,65 ГДК, оксиду вуглецю – 0,1-0,14 ГДК, етилацетату – <1,0 ГДК, ксилолу – <1,0 ГДК, завислих речовин – 0,57-0,9 ГДК,

стиролу – <1,0 ГДК, сірковуглецю, хлору, акрилонітрилу та ацетальдегіду – <1,0 ГДК, що відповідає вимогам ДСП №201-97. При цьому зі збільшенням відстані від джерел викидів сміттєспалювальної установки (на 225 та 380 м) спостерігалась тенденція до зменшення фактичних концентрацій специфічних компонентів викидів.

Висновки

Таким чином, беручи до уваги, що запроектоване несамохідне транспортне обладнання з переробки твердих побутових відходів МПК-400 потужністю (400 кг сміття/год. або 3,2 тис. т/рік), що розміщується на залізничній платформі у виробничій зоні Київської дистанції колії ПЗЗ у Святошинському районі м. Києва по вул. Пост-Волинська, 1-г і використовується лише для потреб Південно-Західної залізниці (переробка відсортованого сміття, яке утворюється у вагонах пасажирських поїздів, залізничних станцій та служб залізниці), має сучасне технологічне обладнання термokatалітичної переробки відходів та 2-во ступеневу систему очистки, за розрахунками та натурними дослідженнями на аналогічних об'єктах, не створюватиме на відстані 250 м від джерел викидів об'єкта рівнів забруднення атмосферного повітря вище гігієнічних нормативів за ДСП 201-97, вважаємо, що для установки МПК-400 потужністю 3,2 тис. т/рік може бути прийнята експериментальна санітарно-захисна зона розміром 250 м терміном на один рік з проведенням посезонного моніторингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бирюков Д.Б. Технология комплексной утилизации твердых бытовых отходов для стран СНГ /Д.Б. Бирюков, А.З. Рыжавский, П.В. Богомаз, А.В. Томах //КАЗАНТИ-ЭКО-2011. Инновационные пути решения актуальных проблем базовых отраслей, экологии, энерго- и ресурсосбережении: сборник трудов XIX Междунар. науч.-практ. конф. 6-10 июня 2011 г., г. Щелкино, АР Крым /УкрГНТЦ «Энергосталь». –В 3-х т. –Т.2. –Харьков: НТМТ, –2011. –С. 164-168.
2. Деревянко Я.Я. Проблемы здоровья населения в условиях экологического неблагополучия окружающей среды. /Я.Я. Деревянко, О.Н. Куницкая //КАЗАНТИ-ЭКО-2011. Инновационные пути решения актуальных проблем базовых отраслей, экологии, энерго- и ресурсосбережении: сборник трудов XIX Междунар. науч.-практ. конф. 6-10 июня 2011 г., г. Щелкино, АР Крым /УкрГНТЦ «Энергосталь». –В 3-х т. –Т.2. –Харьков: НТМТ, –2011. –С. 3-6.
3. Проблемы твердых бытовых отходов [Электронный ресурс]. –Режим доступа: <http://www.masters.donntu.edu.ua/2006/ggeo/spitsa/library/problem.htm>.
4. Сталинский Д.В. Новое поколение мусоросжигательных установок малой производительности. /Д.В. Сталинский, А.З. Рыжавский, А.В. Дунаев, А.С. Гонтарев //КАЗАНТИ-ЭКО-2011. Инновационные пути решения актуальных проблем базовых отраслей, экологии, энерго- и ресурсосбережении: сборник трудов XIX Междунар. науч.-практ. конф. 6-10 июня 2011г., г. Щелкино, АР Крым /УкрГНТЦ «Энергосталь». –В 3-х т. –Т.2. –Харьков: НТМТ, –2011. –С.162-163.
5. Станкевич В.В. Використання відходів спалювання ТПВ на заводі «Енергія» як вторинних сировинних матеріалів для будівельної промисловості. /В.В.Станкевич, А.І.Костенко, І.В.Какура //КАЗАНТИ-ЭКО-2011. Инновационные пути решения актуальных проблем базовых отраслей, экологии, энерго- и ресурсосбережении: сборник трудов XIX Междунар. науч.-практ. конф. 6-10 июня 2011г., г. Щелкино, АР Крым /УкрГНТЦ «Энергосталь». –В 3-х т. –Т.2. –Харьков: НТМТ, –2011. –С. 169-172.
6. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами): ДСП–201-97 //Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань. –Т.5. –Ч.3. –К., –1999. –С. 229-269.
7. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів: ДСП №173-96 //Збірник важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань. –Т.5. –Ч.1. –К., –1996. –С. 6-93.

ГИГИЕНИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ РАЗМЕЩЕНИЯ МУСОРОСЖИГАТЕЛЬНОЙ УСТАНОВКИ МАЛОЙ МОЩНОСТИ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЗОНЕ г. КИЕВА

Махнюк В.М., Киреева И.С., Могильный С.М.

Исследованы и изучены гигиенические вопросы размещения (по проектным материалам) установки МПК-400 на железнодорожной платформе по переработке твердых бытовых отходов мощностью 3,2 тыс. т мусора/год на территории вагонного участка станции Киев-Пассажирский в Соломенском районе г. Киева. Установлено, что указанная установка по обезвреживанию твердых бытовых отходов по предварительному санитарно-эпидемиологической оценке может быть отнесена к предприятиям III класса опасности.

УДК 613.6:351.824:061.3 «18/19»

ПИТАННЯ ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ФАБРИЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ДІЯЛЬНОСТІ ПИРОГОВСЬКИХ З'ЇЗДІВ

Гринзовський А.М.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра гігієни та екології

Гігієна праці має значне історичне минуле як галузь практичної і наукової діяльності, що вивчає стан здоров'я працівників та обґрунтовує заходи і засоби, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я робітників. Розвиток певних наукових ідей і гіпотез із історичного минулого цієї галузі дозволяє прогнозувати зміни основних тенденцій у гігієні праці та визначити її пріоритети в сьогоденні. Встановлення основних чинників, які впливали на створення та динамічну зміну методичного та нормативно-правового забезпечення питань збереження та зміцнення здоров'я в умовах різних соціально-економічних формацій, дозволяє застосовувати виявлені закономірності у вирішенні актуальних сучасних питань.

Об'єкт і методи дослідження. В основу дослідження покладено вивчення діяльності Пироговських з'їздів у розробці методичних, нормативно-правових питань з напрямку гігієни праці та реформування фабричного законодавства у кінці ХІХ – на початку ХХ століття. Робота побудована за проблемно-хронологічним принципом із застосуванням системно-історичного, нормативно-порівняльного та структурно-функціонального методів дослідження, що

дозволило провести науковий аналіз досліджуваних медико-історичних явищ.

Результати та їх обговорення. Починаючи з другої половини ХІХ століття чільне місце в діяльності різноманітних державних комісій та наукових спілок займали обговорення та пошук шляхів вирішення нагальних питань гігієни праці. Із середини 80-х років ХІХ століття провідним центром вирішення питань профілактичної медицини на теренах Російської імперії стає діяльність Спілки російських лікарів пам'яті М.І. Пирогова. З 1885 по 1919 роки було проведено 17 Пироговських з'їздів [4,5,10].

Питання з гігієни праці до порядку денного включались з перших з'їздів. Делегати на загальних засіданнях обговорювали найактуальніші проблеми для всієї медичної галузі, а регіональні та профільні проблеми вирішувались у секційних дебатах [6].

Другий Пироговський з'їзд, який відбувся у Москві в 1887 році, ґрунтуючись на доповіді професора Ф.Ф. Ерісмана, прийняв програму діяльності гігієнічної секції Пироговських з'їздів. Серед основних програмних завдань були і питання з гігієни праці. Передбачалось створення програми із санітарних досліджень ... фабрик і заводів, лікарень, казарм і т.п. та способи застосування саніта-